

Vedrana Švedl Blažeka*

Pregledni znanstveni rad
UDK 347.922:347.952(497.5)
347.956.6

DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/20922>

Rad primljen: 19. travnja 2022.

Rad prihvaćen: 16. listopada 2022.

NEKA PITANJA VEZANA ZA POSTUPANJE PO STUPNJEVITOJ TUŽBI U SUDSKOJ PRAKSI HRVATSKIH SUDOVA

Sažetak: U radu će se prikazati institut stupnjevite tužbe u parničnom postupku i izazove koje donosi kroz obilježja ovog pravnog instituta i specifične ciljeve pravne zaštite. Analizom recentne sudske prakse uočena su neka otvorena pitanja u realizaciji procesnih ovlaštenja sudionika parničnog postupka u postupanju po stupnjevitoj tužbi. U radu će se povezati institut stupnjevite tužbe s ovlaštenjima suda i parničnih stranaka u pojedinim stadijima parničnog postupka te će se prikazati moguće pravne posljedice realizacije tih ovlaštenja. S ciljem davanja odgovora na sporna pitanja i pronalaska rješenja u sudskim postupcima, prikazat će se rješenja poredbenog austrijskog prava, a prema uzoru na koje je institut stupnjevite tužbe implementiran u hrvatsko parnično procesno pravo. U radu će se jasno ukazati na potrebu za novim, potpunijim pravnim rješenjima instituta stupnjevite tužbe u Republici Hrvatskoj jer postojeća adekvatno ne osiguravaju njezine pravozaštitne ciljeve niti pružaju parničnim strankama pravnu sigurnost u realizaciji njihovih dopuštenih raspolaganja. S druge strane, u radu je zaključeno da sud nema odgovarajuće mehanizme kojima bi nadomjestio procesno-pravne praznine na koje se ovim radom ukazuje, osigurao funkcionalnost instituta stupnjevite tužbe te istovremeno osigurao parničnim strankama ujednačenost u postupanju. Konačno, autorica zaključuje da se odgovarajuća efikasnost pravozaštitne funkcije postiže preciznijom regulacijom postupovnih odredbi koje uređuju stupnjevitu tužbu i pojedine stadije parničnog postupka, s odredbama koje uređuju ovlaštenja sudionika parničnog postupka u svakom od tih stadija.

Ključne riječi: *stupnjevita tužba, manifestacijski zahtjev, (ne)određeni tužbeni zahtjev, procesno-pravna ovlaštenja, prethodni postupak*

* Vedrana Švedl Blažeka, doktorandica na Pravnom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: vedrana.svedl@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9452-5777>.

1. UVOD

Stupnjevita tužba je u hrvatsko parnično procesno pravo uvedena Zakonom o Izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. g.¹ Hrvatski pravni sustav do 2003. g. nije imao odgovarajuće zakonske odredbe koje bi uređivale situacije iz prakse u kojima tužitelj nije bio u stanju postaviti određen zahtjev prije nego što mu tuženik položi račun u skladu s odredbama materijalnog prava ili ugovora, odnosno zato što ne može doći do podataka kojima tuženik raspolaže, ali mu nije voljan dati.²

Je li stupnjevita tužba u hrvatskom parničnom procesnom pravu ostvarila svoj cilj i svrhu kao efikasno pravozaštitno sredstvo? Cilj je ovog rada istražiti odgovor na ovo pitanje, pa se s time u vezi postavljaju tri hipoteze. Prvo, da postojeća zakonodavna regulativa instituta stupnjevite tužbe na adekvatan način ne osigurava ostvarenje njezinih pravozaštitnih ciljeva, niti osigurava parničnim strankama zadovoljavajući stupanj sigurnosti u realizaciji njihovih dopuštenih raspolaganja u parničnom postupku. Drugo, da u nedostatku mehanizama za popunjavanje procesnopравnih praznina sudovi mogu na adekvatan način osigurati funkcionalnost instituta stupnjevite tužbe i ujednačenost u postupanju. I treće, da odgovarajućoj efikasnosti pravozaštitne funkcije stupnjevite tužbe doprinosi potpunije reguliranje postupovnih odredbi te povezivanje odredaba koje uređuju stupnjevit tužbu i pojedine stadije parničnog postupka s odredbama koje uređuju ovlaštenja sudionika parničnog postupka u svakom od tih stadija.

Sudska praksa hrvatskih sudova kad je riječ o pitanjima povezanim sa stupnjevitom tužbom, siromašna je i neadekvatna, što se može zaključiti istraživanjem dostupnih baza podataka (npr. portal sudske prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske, pravni portal *Ius Info*). Zbog tog će se razloga dostupna sudska praksa analizirati samo radi detektiranja nekih otvorenih pitanja stupnjevite tužbe. Rješenja postavljenih hipoteza tražit će se kroz tumačenje mjero-davnih procesno-pravnih odredbi hrvatskog prava te kroz analizu hrvatske pravne doktrine u usporedbi s poredbenim austrijskim pravnim sustavom.³ Poredbeni pravni sustav bit će prikazan sažeto kroz neka funkcionalna rješenja koja se mogu reflektirati na rješenje hrvatskog prava te će se istražiti mogu li ponuditi uvjerljivija pravna rješenja hrvatskom parničnom procesnom pravu *de lege ferenda*. U prvom dijelu rada prikazat će se uvođenje stupnjevite tužbe u hrvatski regulatorni okvir sa sažetim komparativnim prikazom, zatim pravozaštitna obilježja stupnjevite tužbe te će se potom prezentirati otvorena pitanja proizašla iz analize sudske prakse hrvatskih sudova. U drugom dijelu rada povezat će se institut stupnjevite tužbe s ovlaštenjima suda i parničnih stranaka u pojedinim stadijima parničnog postupka i moguće pravne posljedice realizacije tih ovlaštenja. Naglasak je na razmatranju nekih otvorenih pitanja koja mogu dovesti u pitanje efikasnost pravozaštitne funkcije stupnjevite tužbe. U zaključku će se iznijeti rezultati istraživanja uočenih problema stupnjevite tužbe i prezentirati zaključci o postavljenim hipotezama rada.

1 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, NN 117/2003 (u daljnjem tekstu: Novela ZPP-a iz 2003.) (HR)

2 Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (2003) <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//47.%20-%2011.pdf>, pristupljeno 1. srpnja 2022.

3 Pod pojmom doktrine smatra se skup ujednačenih pravni shvaćanja o nekom pitanju ili problemu. Vidjeti Marta Mukić Vidaković, *Opći pravni rječnik* (Narodne novine, 2006) 168.

2. UVOĐENJE STUPNJEVITE TUŽBE U HRVATSKI REGULATORNI OKVIR

2.1. RAZLOZI UVOĐENJA STUPNJEVITE TUŽBE

Stupnjevita tužba uvedena je u hrvatsko parnično procesno pravo Novelom ZPP-a iz 2003. i implementirana u odredbu čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a prema uzoru na rješenje austrijskog prava koje primjenjuje taj procesno-pravni institut više od stotinu godina.⁴ Osnovni cilj uvođenja stupnjevite tužbe u hrvatski regulatorni okvir povećanje je opće kvalitete i efikasnosti u pružanju pravne zaštite te poboljšanja opće funkcionalizacije parničnog postupka.⁵ Također, uvođenjem stupnjevite tužbe željelo se kroz regulatorni okvir urediti situacije iz prakse u kojima tužitelj nije bio u stanju postaviti određen zahtjev prije nego što mu tuženik položi račun u skladu s odredbama materijalnog prava ili ugovora, odnosno zato što ne može doći do podataka kojima tuženik raspolaže, ali mu nije voljan dati.⁶

Hrvatski zakonodavac implementirao je u hrvatski Zakon o parničnom postupku gotovo cijeli sadržaj odredbe čl. 42. oEGZPO-a uz dopune koje su takvo zakonsko rješenje učinile kompliciranim i otvorile razna materijalno-pravna i procesno-pravna pitanja povezana s praktičnom primjenom stupnjevite tužbe.⁷ Zbog tog razloga u ovom će se radu prikazati poredbeno-pravno rješenje pravnog sustava koji je pri uvođenju stupnjevite tužbe u hrvatsko parnično procesno pravo bio uzor hrvatskom zakonodavcu. Dakle, uočeno je kako je hrvatski zakonodavac pri implementaciji instituta stupnjevite tužbe izvršio određene preinake odredbe čl. 42. austrijskog oEGZPO-a, pa se želi ukazati na teškoće koje je takav pristup uzrokovao u praktičnoj primjeni ovog instituta.

2.2. OSNOVE AUSTRIJSKOG UREĐENJA INSTITUTA STUPNJEVITE TUŽBE

Austrijsko parnično procesno pravo poredbeno će se prikazati kao izvorište hrvatskog regulatornog rješenja instituta stupnjevite tužbe i radi usporedbe kako ovaj institut funkcionira

4 Stupnjevita tužba (njem. *Stufenklage*) prema Art. XLII članak 42. izmjena austrijskog *Zivilprozessordnung* (u daljnjem tekstu: oEGZPO), *Zivilprozessordnung*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001698>, pristupljeno 1. srpnja 2022. (AT)

U odredbi čl. 186. b st.1. ZPP-a uređuje se samostalna manifestacijska tužba, koja neće biti predmetom analize u ovom radu.

Ivo Grbin, 'Nove vrste tužbi i odluka u parničnom postupku' (2005) 44 (6) *Pravo u gospodarstvu*, 276. Austrijski pravni sustav poznaje institut stupnjevite tužbe od 1895. g; Mladen Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (2019) 56(4) *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 934. i 937.

5 Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (2003) <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//47.%20-%2011.pdf>, pristupljeno 1. srpnja 2022.

6 *Ibidem*.

7 Zakon o parničnom postupku, NN 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2005, 2/2007, 84/2008, 96/2008,123/2008, 57/2011, 148/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019 (u daljnjem tekstu: ZPP) (HR) Grbin (n 4) 276, 284-286., Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 936.

u domaćoj praksi nakon izvršenih preinaka izvornog rješenja.⁸ Autorica će se zadržati samo na prikazu osnovnih obilježja austrijskog rješenja, pri čemu je korištena dostupna literatura iz knjižnice, elektronskih baza podataka, *online* časopisa i dr. Uočeno je kako je problematika stupnjevite tužbe u pravilu prikazana kroz opće izvore (knjige i komentari zakona s područja parničnog procesnog prava) dok se ne mogu izdvojiti relevantniji specijalni izvori koji samostalno obrađuju problematiku stupnjevite tužbe primjenjivo na ovaj rad.

Izvorno austrijsko zakonodavno rješenje tako propisuje da svakome tko je prema odredbama građanskog prava obvezan prikazati imovinu ili dugove, ili za koga se pretpostavlja da zna za utajenu ili prikrivenu imovinu, može se presudom naložiti da se izjasni, prema potrebi podnošenjem popisa imovine ili dugova, što mu je poznato o toj imovini, o dugovima ili o utaji ili prikrivanju imovine, te da položi prisegu da su podaci koje je dao točni i potpuni. Svatko tko ima privatno-pravni interes za utvrđivanje imovine ili duga ima pravo na tužbu. U austrijskom pravnom sustavu neki se autori razilaze oko shvaćanja pravne naravi privatnopravnog interesa tužitelja, a time i oko shvaćanja hoće li se u slučaju pomanjkanja takvog pravnog interesa postavljati manifestacijski zahtjev presudom odbiti ili odbaciti u slučaju.⁹ Ako tužba za predaju onoga što tuženik duguje iz temeljnog pravnog odnosa kumulira s tužbom za davanje pregleda imovine pod prisegom, postavljanje konačnog zahtjeva koji tužitelj traži može se odgoditi dok se ne preda pregled imovine pod prisegom. Ova se tužba u pravnoj teoriji još naziva i informacijska tužba.¹⁰ Neki autori svrhu stupnjevite tužbe vide i u izbjegavanju vođenja dvostrukih procesa, odnosno dvije odvojene parnice za pribavu podataka i prema zasebnom kondemnatornom zahtjevu.¹¹ Također se naglašava kako do podnošenja stupnjevite tužbe dolazi zbog propuštanja tuženika da preda potrebne podatke tužitelju.¹² Neke od dvojbi austrijskog uređenja instituta stupnjevite tužbe jesu može li se polaganje računa svrstati u pregled imovine i obveza te što se uopće smatra imovinom i obvezama budući da iz odredbi oEGZPO-a to izričito ne proizlazi, pa se odgovori traže u propisima građanskog prava, no u tu se problematiku u ovom radu neće dublje zalaziti.¹³

Vidljivo je kako i austrijski pravni sustav predviđa odlučivanje o stupnjevitoj tužbi u dva stadija, pri čemu se prvo odlučuje o manifestacijskom zahtjevu, a potom o kondemnatornom

8 Stupnjevitu tužbu poznaje i njemački pravni sustav. U njemačkom pravnom sustavu uređuje ju odredba članka 254. njemačkog *Zivilprozessordnung* (u daljnjem tekstu: dZPO) kojom je propisano da ako je zahtjev za povrat onoga što tuženik duguje iz temeljnog pravnog odnosa spojen sa zahtjevom za polaganje računa ili za podnošenje popisa imovine ili za podnošenje izjave pod prisegom, posebna specifikacija činidbe koje tužitelj zahtijeva može se odgoditi do dostave fakture, popisa imovine ili dostavljene izjave pod prisegom. U tom smjeru koristila se i njemačka literatura radi sveobuhvatnije analize ovog instituta. *Zivilprozessordnung* <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>, pristupljeno 1. srpnja 2022. (DE)

Stupnjevita tužba poznata je i slovenskom pravnom sustavu, čije je rješenje srodnije rješenju njemačkog pravnog sustava. Odredbom čl. 182. a *Zakona o pravdnem postopku* propisano je kako tužitelj može isticati dva tužbena zahtjeva protiv istog tuženika, pri čemu će se odluka o drugom tužbenom zahtjevu odgoditi ako to ovisi o pribavljanju činjenica ili dokaza koje tužitelj traži prvim tužbenim zahtjevom. Tužitelj je dužan drugi tužbeni zahtjev pobliže definirati te navesti činjenice i dokaze na kojima ga temelji u roku koji će odrediti sud nakon pravomoćnosti odluke o prvom tužbenom zahtjevu. *Zakon o pravdnem postopku*, <http://pisisr.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1212>, pristupljeno 1. srpnja 2022. (SLO)

9 Grbin, (n 4) 285.

10 Mihajlo Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (2005) 44(1) *Pravo u gospodarstvu* 5–6; Mihajlo Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba* (Narodne novine, 2009) 329.

11 Bernhard Wiecezorek i Rolf A. Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, (Auflage 4., De Gruyter, 2013) 146. i 154.

12 Wiecezorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 148.

13 Grbin, (n 4) 278.–280.

glavnom zahtjevu proizašlom iz temeljnog pravnog odnosa parničnih stranaka. Iz literature se uočava stajalište kako se u povodu stupnjevite tužbe vode dva odvojena, sukcesivna postupka, pri čemu se opće procesno-pravne pretpostavke provjeravaju zasebno za svaki stadij, a razmatraju se i odnosi pojedinih stadija.¹⁴ U poredbenom se pravu spominje još jedan pomoćni stadij, a to je ispitivanje istinitosti dostavljenih podataka davanjem prisege tuženika.¹⁵ Dakle, prema nekim stranim autorima kod postupanja po stupnjevitoj tužbi moguća su i tri stadija, od kojih su prva dva pomoćna (dostava informacija i davanje prisege) i vode se u nužnoj povezanosti s trećim glavnim zahtjevom.¹⁶ Svaki stadij je samostalan i predmetom zasebnog odlučivanja.¹⁷ Austrijskim zakonodavnim rješenjem nije posebno propisano postupanje tužitelja između odluke o manifestacijskom i glavnom zahtjevu, pa se u teoriji zauzima stajalište kako tužitelj treba tražiti nastavak postupka određivanjem svog tužbenog zahtjeva, odnosno njegovim preciziranjem.¹⁸ U povodu manifestacijskog zahtjeva u Austriji se odlučuje presudom, kao i o glavnom zahtjevu nakon što se precizira.¹⁹

3. SPECIFIČNOSTI STUPNJEVIJE TUŽBE I IZAZOVI KOJE DONOSI U HRVATSKI PARNIČNI POSTUPAK

3.1. PRAVOZAŠTITNA OBILJEŽJA STUPNJEVIJE TUŽBE

Kako bi se došlo do rješenja otvorenih pitanja povezanih s postupanjem po stupnjevitoj tužbi u parničnom postupku, nužno je prikazati njezina osnovna obilježja i pravozaštitnu funkciju. Pravozaštitni cilj stupnjevite tužbe jest olakšati ostvarenje tražbina tužitelja čija točna visina, količina ili neki drugi sadržaj tužitelju nisu poznati zato što tuženik ne ispunjava svoju građanskopravnu obvezu polaganja računa ili predaje pregleda imovine ili obveza.²⁰

Stupnjevitom tužbom na specifičan način kumuliraju se dva ili više zahtjeva.²¹ Pri tome, kao prvi postavlja se manifestacijski zahtjev koji mora biti određen, a kao drugi se postavlja

14 Johan Braun, *Lehrbuch des Zivilprozeßrechts, Erkenntnisverfahren* (Mohr Siebeck, 2014) 447.; Johanna Hennighausen, *Das Gebot der Unabhängigkeit bei Erlass eines Teilurteils* (Mohr Siebeck, 2021) 15.; Carl-Theodor Olivet, *Juristische Arbeitstechnik in der Zivilstation* (4. Auflage, C.F. Müller, 2010) 177.; Norbert Pantle i Stephan Kreissl, *Die Praxis des Zivilprozesses* (4. Auflage, Verlag W. Kohlhammer, 2007) 32. i 34.; Wieczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 162.; Bernhard Wieczorek i Rolf A. Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar* (De Gruyter Recht, 2007) 304.

15 Braun, (n 14) 446.; Leo Rosenberg, *Zivilprozessrecht* (17. Auflage, Verlag C.H. Beck 2010) 522.

16 Braun, (n 14) 446.; Hennighausen, (n 14) 16.; Olivet, (n 14) 177.; Wieczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 159.; Wieczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2007 (n 14) 304.

17 Braun, (n 14) 446.; Hennighausen, (n 14) 16.; Pantle i Kreissel, (n 14) 32.; Olivet, (n 14) 177.

18 Grbin (n 4) 292.

19 Braun, (n 14) 446.; Hennighausen, (n 14) 123.; Kurt Schellhamer, *Zivilprozess, Gesetz-Praxis-Fälle* (15. Auflage, C. F. Müller, 2016) 84.; Wieczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 148., 159., 162. i 166. Među navedenim autorima dominira stajalište kako presuda o manifestacijskom zahtjevu ima karakter djelomične presude, što se smatra ispravnim stajalištem.

20 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 15.; Dika, *Građansko parnično procesno pravo, Tužba* (n 10) 337.

21 Dika, *Građansko parnično procesno pravo, Tužba* (n 10) 339.; Grbin (n 4) 276.; Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 932. i 934.

nekvantificirani kondemnatorni zahtjev.²² Odredbom čl. 186. st. 1. ZPP-a propisano je kako tužba treba sadržavati zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, pa se stupnjevita tužba može smatrati iznimkom od pravila da tužitelj mora odrediti tužbeni zahtjev u tužbi.²³ Stupnjevita tužba traži funkcionalnu povezanost manifestacijskog i nespecificiranog kondemnatornog zahtjeva na način da prihvaćanje i ostvarenje manifestacijskog zahtjeva predstavlja pretpostavku za postavljanje određenog tužbenog zahtjeva.²⁴ Proceduralna joj je prednost što oslobađa tužitelja da unaprijed odredi tužbeni zahtjev, dakle neizvjesnost se povezuje s visinom tužbenog zahtjeva.²⁵ Tužitelj pravni interes za podnošenjem stupnjevite tužbe crpi iz potrebe preciziranja izvorno neodređenoga zahtjeva po pribavi prethodno zahtijevanog polaganja računa ili pregleda imovine ili obveza.²⁶ U slučaju da nema povezanosti između preciziranja tužbenog zahtjeva i zahtjeva za polaganjem računa ili pregleda imovine i obveza, sud bi trebao pozvati tužitelja da postavi određeni zahtjev (čl. 109. st. 1. i 186. b st. 4. ZPP-a).²⁷ Smatra se da postavljeni manifestacijski zahtjev ima pomoćni, odnosno pripremni karakter u slučaju kada je tražbina tužitelja nesigurna zbog radnji tuženika.²⁸ Prema Grbinu, manifestacijski zahtjev mora biti povezan s ranije postojećim pravnim odnosom stranaka, dok predmet glavnog zahtjeva prema postojećem zakonodavnom rješenju mora biti činidba propisana zakonskom odredbom, ali se i kritizira i smatra nepotrebnim ograničenje navedenih činidbi.²⁹ Dika razlikuje stupnjevitu tužbu *stricto sensu* iz čl. 186. b st. 2. ZPP-a i stupnjevitu tužbu u širem smislu iz čl. 186. b st. 3. ZPP-a.³⁰ U biti te se dvije vrste stupnjevutih tužbi razlikuju u zakonom propisanom sadržaju manifestacijskog zahtjeva.

O stupnjevitoj tužbi *stricto sensu* iz čl. 186. b st. 2. ZPP-a riječ je u slučaju da tužitelj postavi kumulirani tužbeni zahtjev na način da prvo postavi kondemnatorni zahtjev kojim će tražiti da se naloži tuženiku da položi račun ili preda pregled imovine i obveza (manifestacijski zahtjev). Bitno je istaknuti kako se pravni interes za podnošenje stupnjevite tužbe iz čl. 186. b st. 2. ZPP-a ne bi mogao priznati u slučaju da se traže podaci koji nisu nužni za kvantificiranje kondemnatornog zahtjeva, odnosno ako se traže podaci koji su potrebni radi samog saznanja

22 Braun, (n 14) 447.; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba* (n 10) 338.

23 Braun, (n 14) 447.; Rosenberg (n 15) 522.

24 Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 399; Hennighausen, (n 14) 16; Schellhamer, n (19) 81; Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 146. i 162; Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2007 (n 14) 619.

25 Martin Schwab, *Zivilprozessrecht* (5. Auflage, C.F. Müller, 2016) 110.

26 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 18; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 340; Grbin (n 4) 290.

Prema Diki, u slučaju podnošenja stupnjevite tužbe kod koje kumulira manifestacijski zahtjevi za polaganje računa ili podnošenja pregleda imovine i obveza sa zahtjevom za davanjem podataka o prikrivenoj ili utajenoj imovini (zahtjev iz samostalne manifestacijske tužbe iz čl. 186. b st.1. ZPP-a) u prvom bi se stadiju odlučivalo o zahtjevu za polaganjem računa i/ili podnošenja pregleda imovine i obveza te o zahtjevu za davanjem podataka o prikrivenoj ili utajenoj imovini.

Prema Grbinu, s drugim nepreciziranim zahtjevom ne bi mogao kumulirati zahtjev iz čl. 186 b st.1. ZPP-a iz samostalne manifestacijske tužbe za davanje podataka o utajenoj ili prikrivenoj imovini, s čijim se stajalištem autorica slaže tumačeći odredbu čl. 186. b ZPP-a.

27 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 18; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 340; Grbin (n 4) 290.

28 Braun, (n 14) 618; Hennighausen, (n 14) 16; Olivet, (n 14) 178.

29 Grbin (n 4) 290.

Prema Grbinu, predmetom stupnjevite tužbe ne mogu biti tužiteljeve obveze, jer se drugi zahtjev iz stupnjevite tužbe ne može odnositi na tužiteljeve obveze.

30 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 15.16. i 22.

postoji li tražbina za isplatom ili ne kao i radi ostvarivanja kondemncije kojom će naknadno precizirani zahtjev biti prihvaćen (npr. gdje se novac nalazi i sl.).³¹ Drugim će se zahtjevom tražiti da se tuženika osudi na isplatu iznosa novca, isporuku ili predaju stvari ili prijenos prava čiju će visinu, količinu odnosno istovjetnost odrediti tek nakon što tuženik položi račun ili preda pregled imovine i obveza, odnosno tek nakon što se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi u povodu položenog računa ili predanog pregleda imovine i obveza ili u povodu uskrate polaganja računa ili predaje pregleda imovine i obveza (komplementarni nekvantificirani kondemnatorni zahtjev³²). Dakle, riječ je o obvezi tuženika koja proizlazi iz sadržaja građansko-pravnog odnosa između tužitelja i tuženika.³³

Stupnjevitu tužbu u širem smislu iz čl. 186. b st. 3. ZPP-a podnosi tužitelj u sporovima u kojima ne može postaviti određeni zahtjev prije nego što dođe do podataka koje mu tuženik ne želi dati premda njima raspolaže, a koje mu je prema sadržaju građanskopravnoga odnosa dužan dati, odnosno koji se mogu smatrati zajedničkim za obje stranke. Tužitelj bi tako prvo trebao postaviti kumulirani tužbeni zahtjev tako da se naloži tuženiku dostava podataka koje on ne želi dati premda njima raspolaže, a koje je prema sadržaju građanskopravnoga odnosa dužan dati, odnosno koji se mogu smatrati zajedničkim za obje stranke. U slučaju iz čl. 186. b st. 3. ZPP-a riječ je o uopćenijem zahtjevu od onoga iz čl. 186. b st. 2. ZPP-a jer se mogu tražiti bilo kakvi podaci koji se smatraju zajedničkim, kojima tuženik raspolaže, ali ih ne želi dati tužitelju, a bez njih tužitelj ne može kvantificirati svoj zahtjev.³⁴ Drugim zahtjevom tražit će se da se tuženika osudi na isplatu iznosa, predaju stvari ili prijenos prava čiju će visinu, količinu, odnosno istovjetnost odrediti tek nakon što mu tuženik dade potrebne podatke, odnosno tek nakon što se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi u podacima koje tuženik izbjegava dati.

U povodu stupnjevite tužbe postupak se odvija u dva stadija.³⁵ U prvome se stadiju raspravlja i odlučuje o manifestacijskom zahtjevu,³⁶ a u drugom stadiju slijedi preciziranje početno nekvantificiranog kondemnatornog zahtjeva sukladno odredbi čl. 186. b st. 4. i 5. ZPP-a i nastavak postupanja u povodu tako uređenog kondemnatornog zahtjeva. Između dvaju stadija iz odredbe čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a i odredbe čl. 325. a ZPP-a uočava se postojanje svojevrsnog međustadija koji obuhvaća ovlaštenje tužitelja zatražiti, a s druge strane ovlaštenje suda da odredi izvođenje dokaza provođenjem vještačenja ili drugih dokaza ako ocijeni da je to potrebno radi provjere i dopune položenog računa, podnesenog pregleda imovine i obveza, odnosno u povodu uskrate tih podataka. U literaturi se nailazi na pravno stajalište prema kojemu u slučaju odbijanja pomoćnih zahtjeva iz ranijih stadija postupanja po stupnjevitoj tužbi, pa s time u vezi ne dođe do donošenja odluke o glavnoj stvari, nema smetnje da se podnese nova tužba.³⁷

31 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 18; Olivet, (n 14) 178; Rosenberg, (n 15) 522; Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 146. i 154.

32 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 15; Schellhamer, (n 19) 84.

33 Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 344; Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 22; Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 934.

34 Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba* (n 10) 339.

35 *Ibidem*. 337.

36 Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba* (n 10) 339; Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 934.

37 Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2007 (n 14) 305.

Analizom korištene literature uočena su ujednačena stajališta kako podnošenjem stupnjevite tužbe u odnosu na nekvantificirani tužbeni zahtjev nastupa prekid zastare, a nakon dostave tužbe tuženiku i zabrana dvostruke litispendencije.³⁸

3.2. STUPNJEVITA TUŽBA – NEKA OTVORENA PITANJA IZ SUDSKE PRAKSE

Dostupna sudska praksa u ovom će radu poslužiti za detektiranje nekih teškoća koje proizlaze iz mogućih različitih tumačenja odredbe čl. 186. b st. 2. – 5. ZPP-a. Sudska praksa otvara pitanja kako ispravno postaviti zahtjev po stupnjevitoj tužbi, kako bi sud trebao postupiti u povodu neuredne stupnjevite tužbe, pitanje dokazivanja postavljenog manifestacijskog zahtjeva iz čl. 186. b st. 3. ZPP-a i kako se postupa u slučaju da tuženik udovolji manifestacijskom zahtjevu sadržanom u stupnjevitoj tužbi dobrovoljno ili u prisilnom postupku.³⁹ Vodeći računa o procesnim stadijima parničnog postupka, otvaraju se daljnja pitanja postoji li ograničenje tužitelja u postavljanju određenog tužbenog zahtjeva nakon zaključenja prethodnog postupka, kako važeće procesno-pravne odredbe prilagoditi specifičnoj naravi stupnjevite tužbe i konačno pravne pozicije tuženika pri određenim radnjama po stupnjevitoj tužbi (npr. neomogućavanje prava na žalbu protiv manifestacijskog rješenja, postupanje suda po nevaljano postavljenoj stupnjevitoj tužbi i sl.). Neki autori ukazuju na moguću neizvjesnost i dugotrajnost postupka po manifestacijskom zahtjevu sadržanom u stupnjevitoj tužbi neadekvatnim tumačenjem i primjenom odredbi čl. 186. b st. 2. – 5. ZPP-a.⁴⁰ Analizom dostupne domaće literature uočavaju se razmatranja određenih pojmova koji su obuhvaćeni pravnom regulativom stupnjevite tužbe kao npr. određenje pojmova polaganja računa te imovine i obveza.⁴¹ Procesno pravo terminološki ne definira ove pojmove, već se oni određuju najčešće kroz propise obveznog prava.⁴² Nije uočeno da bi eventualne terminološke nedoumice oko pojmova polaganja računa, imovine i obveza u sudskoj praksi hrvatskih sudova bile izvor značajnijih praktičnih prijedora.

U nekim budućim razmatranjima valjalo bi detaljnije analizirati i pitanja kao što su primjerice, mogućnost određivanja minimalnog iznosa glavnog zahtjeva,⁴³ zatim odluka koje se mogu donijeti u pojedinim stadijima odlučivanja o stupnjevitoj tužbi, pitanje nastupanja pra-

38 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 18.–19.; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 340.–341.; Braun, (n 14) 446.; Olivet, (n 14) 177; Wieczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 161.

39 Tako u rješenju Županijskog suda u Varaždinu broj: Gž1334/2020 od 30.11.2020., pristupljeno na portal *Ius Info* 6. travnja 2021., neobjavljenom rješenju Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-336/2020 od 18. veljače 2020., neobjavljenom rješenju Županijskog suda u Vukovaru broj: Gž-52/2020 od 10. veljače 2020. Primjer je postupak koji se vodi pred Općinskim sudom u Osijeku pod poslovnim brojem: Pr-310/2019.

40 Mladen Pavlović, 'Zahtjevi po stupnjevitoj tužbi i teškoće u ovrsi' (2019) 67 (6590) *Informatore* 32; Mladen Pavlović, 'Maratonski «uvodni» postupak po stupnjevitoj tužbi uz poteškoće u ovrsi' (2021) 60(1) *Pravo u gospodarstvu* 170; Grbin, (n 4) 290.

41 Navedene pojmove detaljnije su razradili autori Dika, Grbin i Pavlović. Vidjeti Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 10.–11.; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 332.–333.; Grbin, (n 4) 278.–280.; Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 929.–930.

42 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 10.–11.; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 332.–333.; Grbin, (n 4) 278.–280.; Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 929.–930.

43 Braun, (n 14) 447; Wieczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 147.

vomoćnosti odluke o manifestacijskom zahtjevu sadržanom u stupnjevitoj tužbi, troškovi koji nastanu u povodu stupnjevite tužbe itd. U poredbenom pravu posebno se razmatraju pretpostavke za podnošenje stupnjevite tužbe kod zahtjeva za naknadu neimovinske štete (npr. duševne boli, strah i sl.).⁴⁴

4. STUPNJEVITA TUŽBA S ASPEKTA PROCESNIH OVLAŠTENJA SUDA

4.1. PROCESNOPRAVNA OVLAŠTENJA SUDA U POSTUPANJU PO STUPNJEVIJOJ TUŽBI

U ovom izlaganju prezentirat će se osnovne obveze suda u postupanju u povodu zaprimljene stupnjevite tužbe. Sukladno odredbi čl. 277. ZPP-a nakon primitka tužbe obavljaju se pripreme za glavnu raspravu koje obuhvaćaju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženiku na odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave. Sud je tako prije svega dužan ispitati je li podnesak razumljiv ili sadržava sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti te sukladno odredbi čl. 109. ZPP-a naložiti podnositelju da podnesak ispravi, odnosno dopuni u skladu s danom uputom i u tu svrhu mu vratiti podnesak radi ispravka ili dopune. Smatra li sud da nema dovoljno osnova za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo u tijeku prethodnog ispitivanja tužbe, sukladno odredbi čl. 283. ZPP-a ostavit će da o tom pitanju donese odluku nakon primitka odgovora na tužbu ili na pripremnom ročištu.

Kada je riječ o stupnjevitoj tužbi, sud bi kroz stadij prethodnog ispitivanja tužbe morao najkasnije nakon zaprimanja odgovora na tužbu, odnosno održanog pripremnog ročišta utvrditi odgovara li stupnjevita tužba sadržajno uvjetima iz odredbe čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a odnosno postoji li manifestacijski zahtjev kao prvi zahtjev i drugo, je li postavljen nekvantificirani kondemnatorni zahtjev. Utvrdi li sud da je manifestacijski zahtjev iz stupnjevite tužbe osnovan, rješenjem će naložiti tuženiku da položi račun ili preda pregled imovine i obveza, odnosno da se naloži tuženiku dostava podataka koje on ne želi dati premda njima raspolaže, a koje je prema sadržaju građanskopravnoga odnosa dužan dati, odnosno koji se mogu smatrati zajedničkim za obje stranke. Protiv tog rješenja, prema odredbi čl. 325. a ZPP-a, tuženik ima pravo podnijeti žalbu u roku od osam dana. Utvrdi li sud da je manifestacijski zahtjev iz stupnjevite tužbe neosnovan, neće se donositi odbijajuće rješenje nego će se postupiti sukladno odredbi čl. 186. b st. 4. ZPP-a i pozvati tužitelja da postavi određeni zahtjev za isplatu novca, predaju stvari ili prijenos prava. U konkretnom slučaju tužitelj nema kao tuženik jednako procesno-pravno oružje protiv za sebe nepovoljne odluke o manifestacijskom zahtjevu. U hrvatskom se pravu o tome odlučuje rješenjem (čl. 325. a st.1. ZPP-a), što se razmatralo u pravnoj teoriji na način treba li se odlučivati rješenjem ili presudom.⁴⁵ Ovisno o ishodu postupanja po manifestacijskom zahtjevu od strane tuženika, sud bi sukladno odredbama čl. 186. b st. 2. i 3. i 325. a ZPP-a mogao odrediti provođenje vještačenja ili izvođenje drugih dokaza prije nego

44 Braun, (n 14) 446.

45 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 19.; Dika, *Građansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 341.; Grbin, (n 4) 291.

što pozove tužitelja da postavi određeni zahtjev ili odmah pozvati tužitelja da postavi određeni zahtjev prema odredbi čl. 186. b st. 4. ZPP-a. U drugom stadiju postupka sud će postupati u povodu određenog kondemnatornog zahtjeva za koji vrijede uobičajena pravila parničnog postupka.⁴⁶ Postavljanje određenog zahtjeva tužitelja nakon udovoljavanja manifestacijskom zahtjevu ne smatra se preinakom tužbe.⁴⁷

4.2. NEKI IZAZOVI POSTUPANJA SUDA U POJEDINIM STADIJIMA PARNIČNOG POSTUPKA

Treba li odredbu čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a u poveznici s odredbom čl. 325. a ZPP-a tumačiti tako da se zahtjevu tužitelja za određivanjem vještačenja ili izvođenju nekog drugog dokaza radi provjere i dopune predloženoga računa, podnjetoga pregleda imovine i obveza ili danih podataka nema mjesta udovoljiti u slučaju da tuženik postupi po manifestacijskom zahtjevu bilo na temelju rješenja suda, bilo dobrovoljno?

Riječ je, dakle, o stadiju u kojemu je udovoljeno manifestacijskom zahtjevu, ali je i dalje izostao poziv tužitelju da prema odredbi čl. 186. b st. 4. ZPP-a postavi određeni tužbeni zahtjev. U literaturi se nailazi na stajališta kako se u stadijima odlučivanja o stupnjevitosti tužbi tužitelju treba omogućiti reakcija na negativnu odluku o manifestacijskom zahtjevu⁴⁸ i omogućiti mu ili da kvantificira zahtjev ili povuče tužbu, što je u hrvatskom slučaju postupanje prema odredbi čl. 186. b st. 4. ZPP-a. Tuženik svoje argumente protiv određivanja vještačenja ili izvođenja drugih dokaza može temeljiti na odredbi čl. 325. a ZPP-a. U tom kontekstu glavni argument tuženika bio bi da sud treba pozvati tužitelja da bez određivanja vještačenja ili drugih dokaza prema čl. 325. a ZPP-a postavi određeni tužbeni zahtjev na temelju traženih i dostavljenih podataka. Mogao bi se isticati i argument da bi u konkretnom slučaju bila riječ o provođenju dokaza radi utvrđivanja činjenica potrebnih za donošenje konačne odluke o tužbenom zahtjevu, dakle dokaza koji bi se uobičajeno izvodili radi utvrđivanja spornih činjenica u parničnom postupku, uključujući i postavljenu visinu tužbenog zahtjeva. Argument tuženika mogao bi biti i da je predao podatke nužne za određivanje zahtjeva tužitelju te da se određivanje zahtjeva više ne može osnovano odgađati. Svrha stupnjevite tužbe nije omogućavanje povoljnije pravne pozicije tužitelju, što nije niti sporno, no s druge strane, evidentni izneseni prijevori u primjeni odredaba čl. 186. b st. 2. i 3. i 325. a ZPP-a očito ugrožavaju pravnu poziciju tužitelja zbog pravne nesigurnosti.⁴⁹

Kako bi se analizirala ispravnost tumačenja spornih odredaba ZPP-a, potrebno je sagledati postupanje tužitelja i tuženika prije podnošenja tužbe. Tužitelj može koristiti stupnjevitu tužbu kao mehanizam zaštite svojih prava u slučaju kada točna visina, količina ili neki drugi

46 Pavlović, 'Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine' (n 4) 938.; Schellhamer (n 19) 85.

47 Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 167; Tako i u presudi i rješenju Županijskog suda u Rijeci broj: Gž-R-469/2017 od 14. prosinca 2017. pristupljeno portalu *Ius Info* 27. travnja 2021.

48 Grbin, (n 4) 292; Schellhamer, (n 19) 84; Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 166.

49 Grbin, (n 4) 292.

sadržaj tražbine tužitelju nisu poznati zato što tuženik ne ispunjava svoju građanskopravnu obvezu polaganja računa ili predaje pregleda imovine ili obveza prema odredbi čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a. Tužitelj, dakle, svoju tražbinu ne može odrediti i realizirati bez intervencije suda u parničnom postupku. Tuženik koji je odbio dati podatke prije podnošenja tužbe ili koji je osporio manifestacijski zahtjev u odgovoru na tužbu odlučio se na poduzimanje radnji koje onemogućavaju da se tražbina kvantitativno utvrdi izvan parničnog postupka, nego u već pokrenutom parničnom postupku.⁵⁰ Kada bi se prihvatilo stajalište da bi tužitelj nakon dostave traženih podataka bez provjera i dopune iz odredbi čl. 186. b st. 2. i 3. i 325. a ZPP-a morao urediti tužbeni zahtjev (npr. angažmanom stručne osobe o vlastitu trošku izvan parnice), mogući slijed postupanja tuženika bio bi osporiti tako određen tužbeni zahtjev u njegovoj visini i osnovanosti. Posljedica takvog razvoja parničnog postupka jest provođenje novog vještačenja u dokaznom postupku po uređenom tužbenom zahtjevu. Za tužitelja to bi moglo značiti dvostruki trošak jer bi zasigurno nakon poziva suda iz čl. 186. b st. 4. ZPP-a morao poduzimati određene radnje za određivanje visine njegove tražbine, a potom tu istu visinu dokazivati u daljnjem tijeku parničnog postupka. S druge strane, ako sud na prijedlog tužitelja nakon rješavanja manifestacijskog zahtjeva odmah odredi vještačenje prema odredbama čl. 186. b st. 2. i 3. i 325. a ZPP-a, neće nastupiti troškovi ročišta za glavnu raspravu, izmjene podnesaka i vještačenja. Ovaj međustadij, prema autoričinu mišljenju, mogao bi se izbjeći ako iz danih podataka jasno proizlazi visina zahtjeva koju tužitelj prihvaća, pa on odustane od prijedloga da se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi na okolnost provjere i dopune danih podataka. Pri tome, ako tužitelj i prije poziva suda iz čl. 186. b st. 4. ZPP-a kvantificira i uredi svoj tužbeni zahtjev, a tuženik postavljanu visinu tužbenog zahtjeva ospori, nema smetnje da se u daljnjem tijeku postupka provodi vještačenje na okolnost visine tužbenog zahtjeva, ako je taj dokazni prijedlog predložen sukladno odredbi čl. 299. st. 1. ZPP-a.

Iznesene praktične situacije dovode u pitanje efikasnost pravozaštitne funkcije stupnjevite tužbe, njezinu svrsishodnost i načelo ekonomičnosti parničnog postupka. Autorica smatra da *ratio* odredbe čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a nije restriktivan za tužitelja kad je posrijedi pitanje provođenja vještačenja u stadiju nakon udovoljavanja manifestacijskom zahtjevu.⁵¹ Bez obzira na to što gramatičkim tumačenjem odredbe čl. 325. a ZPP-a može biti upitno za koju se svrhu može odrediti vještačenje, ispravno tumačenje prava tužitelja treba tražiti na izvoru, a to je odredba čl. 186. b st. 2 i 3. ZPP-a. Navedena odredba za razliku od odredbe čl. 325. a ZPP-a širi mogućnosti tužitelja kad je posrijedi pitanje predlaganja provođenja vještačenja te je propisano sljedeće: „(...) odnosno tek nakon što se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi u povodu položenog računa ili predanog pregleda imovine i obveza ili u povodu uskrate polaganja računa ili predaje pregleda imovine i obveza.(...) odnosno tek nakon što se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi o podacima koje tuženik izbjegava dati.”

Dakle, predlaganje i određivanje vještačenja ne bi trebalo biti striktno vezano za ispravnost zatraženih i dostavljenih podataka, nego da se vještačenje može provesti i u povodom dostav-

50 Autorica zaključuje da je tuženik skrivio neizvjesnost utvrđivanja tužbenog zahtjeva zbog odbijanja ispunjenja zakonske obveze davanja podataka. Vidjeti i Braun, (n 14) 446.

51 Sudska praksa pokazuje ujednačenost u određivanju vještačenja nakon udovoljavanja manifestacijskom zahtjevu (predmeti koji se vode kod Općinskog suda u Vinkovcima, Stalna služba u Županji broj: P-873/2019; Općinskog suda u Osijeku, Stalna služba u Belom Manastiru broj: P-1008/2019, P-2428/2019, P-642/2019, P-1093/2019, P-470/2019; Općinskog suda u Osijeku broj: P-641/2019, P-1305/2019, P-938/2019, P-590/2019; Općinskog suda u Đakovu broj: P-367/2019, P-360/2019; Općinskog suda u Đakovu, Stalna služba u Našicama broj: P-369/2019; Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: P-745/2019).

ljenih podataka, pa i na okolnost utvrđenja iznosa visine zahtjeva tužitelja.⁵² Čak i u duhu odredbe čl. 325. a ZPP-a provođenje vještačenja, odnosno nalaz i mišljenje vještaka moglo bi se, prema autoričinu mišljenju, smatrati dopunom pribavljenih podataka.⁵³

U nastavku ovog rada prikazat će se još jedan primjer prijepora vezanog za postupanje po stupnjevitom tužbi. Pitanje je u kojem se stadiju parničnog postupka odlučuje o manifestacijskom zahtjevu, a u kojem stadiju se postavlja određeni tužbeni zahtjev u poveznici s odredbama čl. 299. (iznošenje novina), 190. i 192. (preinaka tužbe)⁵⁴ ZPP-a. Prema nekim stajalištima, postupak po manifestacijskom zahtjevu pomoćni je stadij postupka kojemu je glavni cilj i svrha prikupljanje informacija i realizacija načela ekonomičnosti parničnog postupka.⁵⁵ Doktrina poredbenog prava ujednačena je u stajalištu kako su postupci po manifestacijskom i glavnom zahtjevu odvojeni, i ne postupa se prema idućem, dok se ne riješi prethodni.⁵⁶ Prethodni postupak je početni dio parničnog postupka koji obuhvaća stadij pripremanja glavne rasprave i traje sve do okončanja pripremnog ročišta kada se rješenjem zaključuje.⁵⁷ Ovaj stadij parničnog postupka predviđa radnje iz čl. 277. ZPP-a, a bitne posljedice njegova zaključenja jesu prekluzija prava na iznošenje novih činjenica i predlaganja dokaza.⁵⁸ Iznimno se prema čl. 190. st. 2. ZPP-a dopušta preinaka tužbenog zahtjeva do zaključenja glavne rasprave. Drugi stadij parničnog postupka stadij je glavne rasprave.⁵⁹ Navedene stadije parničnog postupka potrebno je povezati sa specifičnošću stupnjevite tužbe, koja se također raspravlja u dva stadija.

Teoretski je moguće da sud o manifestacijskom zahtjevu riješi u stadiju prethodnog postupka ili da tuženik dobrovoljno po njemu postupi. U tom slučaju sud bi trebao voditi računa da u dva predviđena ročišta, ako to okolnosti dopuste, riješi manifestacijski zahtjev i provjeri ili dopuni pribavljene podatke ako to ocijeni potrebnim (čl. 291. st. 5. ZPP-a). Dakle, sud bi u stadiju prethodnog postupka objektivno izvršio sve pripreme radnje za glavnu raspravu, uključujući i omogućio tužitelju da odredi svoj zahtjev. No, u praksi je čest slučaj da sud o postavljenom manifestacijskom zahtjevu donese rješenje kojem udovoljava zahtjevu tužitelja ili se zatraženi podaci dobrovoljno dostave, a potom zaključi prethodni postupak i odredi vještačenje koje se objektivno provodi u stadiju glavne rasprave. U tom se slučaju pojavljuju teorijski i praktični prijepori. S obzirom na to da se prihvaća stajalište kako je postupak po ma-

- 52 Primjerice, klijenti banke koji su imali ugovore o kreditu s valutnom klauzulom u švicarskim francima (CHF) mogu zatražiti otplatne planove, knjigovodstvene kartice i obavijesti o promjenama kamatnih stopa, ali da bi se kvantificirao tužbeni zahtjev nužno je provođenje vještačenja jer se za izračune razlike kamata i tečajne razlike ipak treba temeljiti na stručnim znanjima vještaka.
- 53 Neovisnost pojedinih stadija postupka očituje se kroz donošenje djelomične presude, koja omogućava konsolidaciju procesnog materijala. Vidjeti Hennighausen, (n 14) 123.
- 54 Detaljnije objektivnoj preinaci tužbe vidjeti Sladana Aras Kramar, 'Objektivna preinaka tužbe u praksi' (2021) 30 (6) *Pravo i porezi* 10; Dika, *Gradansko parnično procesno pravo, Tužba*, (n 10) 445.-473.
- 55 Pantle i Kreissl, (n 14) 32. i 34.; Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 146. i 154. Navedeni autori iznose kako tužitelju može prijetiti neizvjesnost, jer bez vještačenja neće moći utvrditi visinu zahtjeva.
- 56 Hennighausen, (n 14) 16.; Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 146., 162. i 168.
- 57 Sladana Aras Kramar i Bože Jović, 'Nove činjenice i dokazi u parničnom postupku' (2015) 48(97) *Pravnik* 58.; Dragan Katić, 'Pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka (prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz travnja 2013.)' (2013) 11.-12 *Odvjetnik* 24.; vidjeti i Antun Šagovac, 'Prekluzije sa zaključenjem prethodnog postupka: prijedlozi i mišljenja' (2015) 63(6388) *Informator* 12.
- 58 Alan Uzelac, 'Delays and Backlogs in Civil Procedure' (2014) 39 (238) A (South) *East European Perspective Revista de Processo* (RePro, Sao Paolo) 39, 58.-59. Ovaj autor ukazuje na moguće praktične teškoće u primjeni odredaba Novele ZPP-a 2013.
- 59 Katić, (n 57) 25.

nifestacijskom zahtjevu pomoćni postupak kojemu je cilj i svrha pribava podataka potrebnih za određivanje tužbenog zahtjeva, očekivano se odvija u stadiju prethodnog postupka. S druge strane, moguće je da se proširi i u stadij glavne rasprave.⁶⁰ Jasno je stoga da postoji mogućnost da tužitelj bez svoje krivnje neće biti u mogućnosti kvantificirati svoj zahtjev do zaključenja prethodnog postupka. Ranije je izneseno stajalište kako da je do podnošenja stupnjevite tužbe došlo krivnjom tuženika, što također treba imati u vidu.⁶¹ Predlaganjem pribave podataka iz manifestacijskog zahtjeva i predlaganjem provođenja vještačenja u povodu tih podataka, tužitelj je ispunio obvezu pravovremenog predlaganja dokaza svojih činjeničnih navoda. Tužitelj je time, smatra autorica, opravdao eventualno, ali osnovano kvantificiranje zahtjeva u stadiju glavne rasprave.

5. STUPNJEVITA TUŽBA S ASPEKTA PROCESNIH OVLAŠTENJA PARNIČNIH STRANAKA

5.1. PROCESNOPRAVNA OVLAŠTENJA PARNIČNIH STRANAKA

Sukladno odredbi čl. 186. b st. 2. i 3. ZPP-a tužbeni zahtjev trebao bi se sastojati od najmanje dvaju objektivno kumuliranih zahtjeva kondemnatorne naravi. U slučaju da visina tužbenog zahtjeva nije neizvjesna, za podnošenje stupnjevite tužbe ne bi postojala valjana osnova.⁶² Tužitelj je dakle, uz ispunjenje svih uvjeta iz čl. 106. ZPP-a, dužan primarno postaviti zahtjev kojim će se tražiti od suda da se u vidu rješenja naloži tuženiku da položi račun ili preda pregled imovine i obveza, odnosno da se naloži tuženiku dostava podataka koje on ne želi dati premda njima raspolaže, a koje je prema sadržaju građanskopravnoga odnosa dužan dati, odnosno koji se mogu smatrati zajedničkim za obje stranke. Potom tužitelj treba postaviti nekvantificirani zahtjev za isplatu novca, predaju stvari ili prijenos prava koje će odrediti nakon pribave podataka, odnosno tek nakon što se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi u povodu položenog računa ili predanog pregleda imovine i obveza ili u povodu uskrate polaganja računa ili predaje pregleda imovine i obveza ili nakon što se provede vještačenje ili izvedu drugi dokazi o podacima koje tuženik izbjegava dati. Tužitelj je sukladno odredbi čl. 40. ZPP-a u obvezi odrediti vrijednost predmeta spora.

Što tužitelj treba dokazati kako bi njegov manifestacijski zahtjev bio usvojen? Sukladno odredbi čl. 186. b st. 2. ZPP-a tužitelj bi u činjeničnom opisu tužbe bio dužan obrazložiti i

60 Rosenberg navodi kako se tužbeni zahtjev može odrediti najkasnije nakon davanja zakletve. Vidjeti Rosenberg, (n 15) 522; Presuda i rješenje Županijskog suda u Rijeci broj: Gž-R-469/2017 od 14. prosinca 2017. pristupljeno portalu *Ius Info* 27. travnja 2021. g. te rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Revd-191/2020 od 11. veljače 2020. g. pristupljeno portalu *Ius Info* 28. lipnja 2021.

61 Braun, (n 14) 446.; Grbin, (n 4) 277.

62 Schwab, (n 25) 110. Ovo bi stajalište autorica objasnila na sljedećem primjeru. Tražbina tužitelja proizlazi iz Ugovora o djelu kojim je ugovoren način utvrđenja visine naknade koja će se isplatiti izvršitelju. Tako je ugovoreno kako je izvršitelj dužan voditi evidenciju o broju odradenih sati izvođenja nastave i vježbi te će mu se sukladno odredbama Kolektivnog ugovora za to isplatiti naknada prema metodologiji koja je propisana tim aktom. Dakle, u konkretnom slučaju, prema autoričinu mišljenju, visina tražbine tužitelja nije neizvjesna. S druge strane, njezina visina ne bi se mogla utvrđivati iz dokumentacije kojom bi raspolagao tuženik, a ne želi ju predočiti tužitelju. Tužitelj sam raspolaže svim dostupnim podacima za izračun visine naknade, a to su broj odradenih sati i koeficijent za izračun prema mjerodavnom Kolektivnom ugovoru.

dokazati sukladno pravilima o teretu dokazivanja građanskopravni odnos koji ga povezuje s tuženikom, odnosno postojanje temeljnog odnosa parničnih stranaka iz kojeg proizlazi obveza tuženika da položi račun ili preda pregled imovine i obveza. S druge strane, sukladno odredbi čl. 186. b st. 3. ZPP-a tužitelj bi u činjeničnom opisu tužbe bio dužan obrazložiti i dokazati sukladno pravilima o teretu dokazivanja da tuženik raspolaže podacima koji se traže manifestacijskim zahtjevom, zatim da tužitelj njima ne raspolaže ili do njih ne može doći mimo tuženika, odnosno bez provođenja vještačenja ili izvođenja drugih dokaza te da su mu ti podaci nužni za kvantificiranje njegova kondemnatornog zahtjeva.⁶³ Sukladno ranije izloženoj sudskoj praksi, tužitelj bi morao predočiti i dokaze da je tuženik odbio na njegov zahtjev dati podatke (bilo da je predloženo saslušanje tužitelja ili predana materijalna dokumentacija). Na poziv suda iz čl. 186. b st. 4. ZPP-a tužitelj će biti u obvezi postaviti određeni tužbeni zahtjev. Tužitelj pri konačnom određivanju svog zahtjeva nije vezan prikupljenim podacima kao i da može tražiti više ili manje od onoga što podaci sugeriraju.⁶⁴

Tuženik je primjerice ovlašten u odgovoru na tužbu očitovati se na navode iz tužbe, i iznijeti svoje stajalište o predmetu spora, osporiti oba kumulirana zahtjeva ili postupiti po manifestacijskom zahtjevu, a osporiti samo osnovanost kondemnatornog zahtjeva i poduzimati druge radnje u granicama dopuštenih raspolaganja prema općim pravilima parničnog postupka. U sudskoj je praksi prikazanoj u ovom radu uočeno kako se tuženima ne ostavlja rok od osam dana radi žalbe na rješenje kojim se manifestacijski zahtjev usvaja, što je također ozbiljan procesno-pravni problem.

5.2. PRAVNE POSLJEDICE REALIZACIJE NEKIH PROCESNIH OVLAŠTENJA SUDA U ODNOSU NA PARNIČNE STRANKE

Kroz ovo izlaganje prikazat će se pravne posljedice realizacije nekih procesnih ovlaštenja sudova u odnosu na parnične stranke. Prvo će se analizirati praktični problem uočen u parničnom postupku koji se vodi kod Općinskog suda u Osijeku gdje Sud nije prepoznao da tužitelj nije podnio tužbu koja ima obilježje stupnjevite tužbe (nije postavljen manifestacijski zahtjev) te je tijekom glavne rasprave nastavio postupati po nekvantificiranom kondemnatornom zahtjevu.⁶⁵

Tuženik je u odgovoru na tužbu među ostalim naveo kako podnesena tužba nema karakter stupnjevite tužbe jer nije postavljen manifestacijski zahtjev niti tuženik raspolaže podacima zbog kojih tužitelj ne može postaviti tužbeni zahtjev. Prvostupanjski sud nije pozvao tužitelja da prema odredbi čl. 109. ZPP-a uredi tužbeni zahtjev, nego je raspravnim rješenjem na koje tuženik nije imao pravo na žalbu naložio dostavu podataka koje je tužitelj naknadno predložio podneskom. Sud je u konkretnom slučaju zaključio prethodni postupak, a da nije tužitelja pozvao da uredi tužbu i nastavio provoditi stadij glavne rasprave. Koje pravne posljedice u konkretnom slučaju trpi tuženik? Prema mišljenju autorice, u odnosu na tuženika počinjena je relativno bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 345.st.1. ZPP-a, uskraćeno mu je

63 Dika, 'Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba' (n 10) 23.

64 Wiczorek i Schütze, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar*, 2013 (n 11) 160.

65 Postupak se vodi pred Općinskim sudom u Osijeku pod poslovnim brojem: Pr-310/2019.

pravo na pravni lijek, ugrožen je od mogućeg pogrešnog tumačenja odredaba o preinaci tužbe te su mu uzrokovani parnični troškovi. Ne ulazeći u *meritum* spora, tuženik je u ovakvom činjeničnom stanju mogao očekivati za sebe povoljan ishod upravo zbog procesno-pravnih propusta tužitelja, a potom i suda. Opisano činjenično stanje naizgled pogoduje tužitelju, no je li to uistinu tako? Autorica iz opisanog činjeničnog stanja želi ukazati na opasnost koja prijete i tužitelju u slučaju da tuženik uspije sa svojom žalbom u slučaju donošenja za tužitelja pozitivne presude. U slučaju da žalbeni sud utvrdi da se podnesena tužba ne može smatrati stupnjevito te da je u stadiju glavne rasprave došlo do nedopuštene preinake tužbenog zahtjeva, konačan uspjeh u parnici za tužitelja bio bi upitan upravo zbog njegovih vlastitih procesnih propusta.

Drugi praktični problem koji će se analizirati u ovom radu povezuje se s postupanjem suda prema odredbi čl. 186. b st. 4. ZPP-a u stadiju glavne rasprave. Otvoreno je pitanje je li tužitelj u obvezi odrediti svoj tužbeni zahtjev prije nego što ga sud na to pozove. Tumačenjem odredbe čl. 186. b st. 4. ZPP-a autorica izvodi zaključak da neovisno o tome je li tuženik manifestacijskom zahtjevu udovoljio u odgovoru na tužbu, tijekom prethodnog postupka ili čak naknadno u postupku njegove prisilne realizacije, nije propisana obveza tužitelja da određuje tužbeni zahtjev prije nego što ga sud na to pozove.⁶⁶ U slučaju da sud nije pozvao tužitelja da postavi određeni zahtjev prije zaključenja glavne rasprave, ne bi se tako moglo govoriti da je tužitelj prekludiran u postavljanju određenog zahtjeva u toj fazi postupka. S druge strane, odredba čl. 186. b st. 4. ZPP-a nije smetnja da tužitelj postavi tužbeni zahtjev i prije nego što ga sud na to pozove.

6. ZAKLJUČAK

Polazišne točke u analizi rezultata istraživanja otvorenih pitanja realizacije procesnih ovlaštenja sudionika parničnog postupka u postupanju po stupnjevitoj tužbi specifična su obilježja i pravozaštitna funkcija stupnjevite tužbe. Provedena analiza potvrđuje ujednačen zaključak kako je specifičnost stupnjevite tužbe sadržana u njezinu obilježju da tužbeni zahtjev ne treba biti određen već u tužbi.

Prva je postavljena hipoteza rada da postojeće zakonodavno uređenje instituta stupnjevite tužbe ne osigurava na adekvatan način ostvarenje njezinih pravozaštitnih ciljeva, niti osigurava parničnim strankama zadovoljavajući stupanj sigurnosti u realizaciji njihovih dopuštenih raspolaganja u parničnom postupku. Provedena analiza i istraživanje instituta stupnjevite tužbe govore u prilog potvrđivanja ove hipoteze. Zaključuje se da odredbe čl. 186. b st. 2. – 5. ZPP-a na način kako su implementirane u hrvatsko parnično procesno pravo ne realiziraju cilj i svrhu stupnjevite tužbe. Ono što se iz postojećeg zakonodavnog uređenja može nedvojbeno utvrditi jest da se postupanje po stupnjevitoj tužbi odvija u dva stadija i da je nužno postavljanje dvaju odvojenih zahtjeva: manifestacijski zahtjev i nespecificirani kondemnatorni zahtjev. Primjenom pravila o teretu dokazivanja, smatra se nedvojbenim i nužnost obrazlaganja te dokazivanja, sukladno pravilima o teretu dokazivanja, građanskopravnog odnosa koji povezuje

66 Tako i u presudi i rješenju Županijskog suda u Rijeci broj: Gž-R-469/2017 od 14. prosinca 2017. pristupljeno portalu *Ius Info* 27. travnja 2021. te rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Revd-191/2020 od 11. veljače 2020. pristupljeno portalu *Ius Info* 28. lipnja 2021.

tužitelja s tuženikom. Pri tome se misli na dokazivanje postojanja temeljnog odnosa parničnih stranaka iz kojeg proizlazi obveza tuženika da položi račun ili preda pregled imovine i obveza, kao i da u činjeničnom opisu tužbe tužitelj mora obrazložiti i dokazati da tuženik raspolaže podacima koji se traže manifestacijskim zahtjevom, da tužitelj s njima ne raspolaže ili do njih ne može doći mimo tuženika odnosno bez provođenja vještačenja ili izvođenja drugih dokaza, da su mu ti podaci nužni za kvantificiranje njegova kondemnatornog zahtjeva, kao i da mu ih tuženik odbija dati. Autorica nije pronašla zadovoljavajući zakonodavni odgovor na izazove koje prikazani procesno-pravni prijevori oko stupnjevite tužbe donose strankama u sudskim postupcima. Iz provedene analize proizlazi kako je teret realizacije cilja i svrhe stupnjevite tužbe preuzela sudska praksa. Opisano činjenično stanje nije zadovoljavajuće jer je hrvatska sudska praksa siromašna i neadekvatna, a s druge strane dužna je primjenjivati odredbe ZPP-a koje ostavljaju previše otvorenih pitanja i ne pružaju parničnim strankama odgovarajući stupanj pravne sigurnosti kada odluče sudu pristupiti podnošenjem stupnjevite tužbe. Druga postavljena hipoteza ovog rada jest da u nedostatku mehanizama za popunjavanje procesno-pravnih praznina sudovi mogu na adekvatan način osigurati funkcionalnost instituta stupnjevite tužbe i ujednačenost u postupanju. Provedenom analizom nisu utvrđeni elementi koji bi potvrdili ovu hipotezu. Hrvatski zakonodavac zadržao je okvir rješenja poredbenog prava, no odlučio je izvršiti određene prilagodbe koje su se pokazale glavnim izvorom prijevora i izazova u parničnom postupku. Sudovi u praktičnoj primjeni odredbe čl. 186. b st. 2. – 5. ZPP-a suočeni su s izazovima u osiguranju funkcionalnosti instituta stupnjevite tužbe jer odredba čl. 186. b st. 2. – 5. ZPP-a ne daje jasne i nedvosmislene smjernice kojim bi sudovi mogli popuniti procesno-pravne praznine pogotovo u poveznici s odredbom čl. 325. a ZPP-a. Autorica smatra da se zahtjevu tužitelja za određivanjem vještačenja ili izvođenju nekog drugog dokaza radi provjere i dopune predloženoga računa, podnjetoga pregleda imovine i obveza ili danih podataka treba udovoljiti i slučaju da tuženik postupi po manifestacijskom zahtjevu, bilo na temelju rješenja suda bilo dobrovoljno, treba udovoljiti. Također se zauzima stajalište da s obzirom na to kako je postupak po manifestacijskom zahtjevu pomoćni postupak kojemu je cilj i svrha pribava podataka potrebnih za određivanje tužbenog zahtjeva, postoji mogućnost da se taj postupak proširi i na stadij glavne rasprave. Prema trećoj postavljenoj hipotezi, odgovarajućoj efikasnosti pravozaštitne funkcije stupnjevite tužbe doprinosi potpunije reguliranje postupovnih odredbi te povezivanje odredbi koje uređuju stupnjevitu tužbu i pojedine stadije parničnog postupka, s odredbama koje uređuju ovlaštenja sudionika parničnog postupka u svakom od tih stadija. Provedenom analizom autorica smatra ovu hipotezu potvrđenom.

Zakonodavna intervencija u odredbu čl. 186. b st. 2. – 5. ZPP-a te njezino usklađenje s odredbom čl. 325. a ZPP-a, prema mišljenju autorice, nužne su. Cilj je predložene intervencije *de lege ferenda* u odredbe čl. 186. b st. 2. – 5. i 325. a ZPP-a prije svega pojednostavniti postojeće zakonsko rješenje s naglaskom na prava i obveze stranaka te ovlaštenja suda u pojedinim stadijima parničnog postupka u postupanju po stupnjevitoj tužbi; npr. ne navoditi vrste činidbi radi kojih tužitelj može tražiti pravnu zaštitu, naglasiti dužnost suda da ispita dopuštenost manifestacijskog zahtjeva u odnosu na mogućnost postavljanja glavnog zahtjeva, predvidjeti da se u slučaju podnošenja stupnjevite tužbe tužbeni zahtjev iznimno može konačno precizirati u stadiju glavne rasprave, izrijekom predvidjeti obvezu provođenja vještačenja nakon postupanja po manifestacijskom zahtjevu ako tužitelj bez te stručne radnje ne može konačno precizirati tužbeni zahtjev te ako je to svrsishodno za konačno rješenje odnosa između stranaka (prema uzoru na propise koji uređuju preinaku tužbe). Efikasnim bi se moglo pokazati

i rješenje odvajanja postupanja po manifestacijskom zahtjevu i postupanja po glavnom zahtjevu prema uzoru na austrijska doktrinarna rješenja. Tako bi se u povodu stupnjevite tužbe vodila dva odvojena, sukcesivna postupka, pri čemu se opće procesno-pravne pretpostavke provjeravaju zasebno za svaki stadij i pri čemu se idući može nastaviti po okončanju prethodnog stadija. Glavni cilj bi bio konačno preciziranje tužbenog zahtjeva uz naglašeno načelo ekonomičnosti parničnog postupka. Predlaže se razmotriti da se u prvom stadiju po prijedlogu tužitelja provede vještačenje koje bi mu omogućilo provjeru i dopunu dostavljenih podataka te preciziranje visine tražbine. Postupak po preciziranom tužbenom zahtjevu predlaže se nastaviti na prijedlog tužitelja ili rješenjem suda o nastavku postupka po preciziranom tužbenom zahtjevu.

LITERATURA I IZVORI

1. Aras Kramar S, 'Objektivna preinaka tužbe u praksi' (2021) 30 (6) *Pravo i porezi* 10
2. Aras Kramar S i Jović B, 'Nove činjenice i dokazi u parničnom postupku' (2015) 48 (97) *Pravnik* 57
3. Braun J, *Lehrbuch des Zivilprozeßrechts, Erkenntnisverfahren* (Mohr Siebeck, 2014)
4. Dika M, *Građansko parnično procesno pravo, Tužba* (Narodne novine, 2009)
5. Dika M, Samostalna manifestacijska tužba i stupnjevita tužba, (2005), 44 (1) *Pravo u gospodarstvu*
6. Grbin I, Nove vrste tužbi i odluka u parničnom postupku, (2005) 44(6) *Pravo u gospodarstvu* 275
7. Hennighausen J, 'Das Gebot der Unabhangigkeit bei Erlass eines Teilurteils' (Mohr Siebeck, 2021)
8. Katić D, Pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka (prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz travnja (2013) 11–12 *Odvjetnik* 24
9. Mukić Vidaković M, *Opći pravni rječnik* (Narodne novine, 2006)
10. Olivet C, *Juristische Arbeitstechnik in der Zivilstation* (4. Auflage, C. F. Müller, 2010)
11. Pantle N i Kreissl S, 'Die Praxis des Zivilprozesses' (4. Auflage, Verlag W. Kohlhammer, 2007)
12. Pavlović M, Manifestacijska stupnjevita tužba i tužba vjerovnika prije dospelosti njegove tražbine (2019) 56 (4) *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 923
13. Pavlović M, 'Zahtjevi po stupnjevitoj tužbi i teškoće u ovrsi' (2019) 67 (6590) *Informator* 13
14. Pavlović M, Maratonski „uvodni“ postupak po stupnjevitoj tužbi uz poteškoće u ovrsi, (2021) 60 (1) *Pravo u gospodarstvu* 169
15. Pechstein M, *EU/EG Prozessrecht* (3. neu bearbeitete Auflage, Mohr Siebeck, 2007)
16. Schellhamer K, *Zivilprozess, Gesetz-Praxis-Fälle* (15. Auflage, C.F. Müller, 2016)
17. Schwab M, *Zivilprozessrecht* (5. Auflage, C.F. Müller, 2016)
18. Rosenberg L, *Zivilprozessrecht* (17. Auflage, Verlag C.H. Beck, 2010)
19. Šagovac A, Prekluzije sa zaključenjem prethodnog postupka: prijedlozi i mišljenja (2015) 63 (6388) *Informator* 12
20. Uzelac A, Delays and Backlogs in Civil Procedure, A (South) East European Perspective (2014) 39 (238) *Revista de Processo* (RePro, Sao Paolo)
21. Wiczcerek B i Schütze R, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar* (De Gruyter Recht, 2007)

22. Wieczorek B i Schütze R, *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar* (Auflage 4., De Gruyter, 2013)

PROPISI

1. Zakon o parničnom postupku (NN 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2005, 2/2007, 84/2008, 96/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019) (HR)
2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (NN 117/2003) (HR)
3. *Zivilprozessordnung*, <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>, pristupljeno 1. veljače 2022. (DE)
4. *Zivilprozessordnung*, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001699>, pristupljeno 1. veljače 2022. (AT)
5. *Zakon o pravdnem postopku*, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1212> pristupljeno 1. srpnja 2022. (SLO)
6. Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Zagreb, svibanj 2003. g., <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//47.%20-%2011.pdf>, pristupljeno 1. srpnja 2022.

SUDSKA PRAKSA

1. Presuda i rješenje Gž-R-469/2017 Županijski sud u Rijeci (14. prosinca 2017.) (HR)
2. Rješenje Revd-191/2020 VSRH (11. veljače 2020.) (HR)
3. Rješenje Gž-1334/2020 Županijski sud u Varaždinu (30. studenoga 2020.) (HR)
4. Rješenje Gž-336/2020 Županijski sud u Zagrebu (18. veljače 2020.) (HR)
5. Rješenje Gž-52/2020 Županijski sud u Vukovaru (10. veljače 2020.) (HR)
6. Općinski sud u Osijeku pod poslovnim brojem: Pr-310/2019 (HR)
7. Općinski sud u Vinkovcima, Stalna služba u Županji broj: P-873/2019 (HR)
8. Općinski sud u Osijeku, Stalna služba u Belom Manastiru broj: P-1008/2019, P-2428/2019, P-642/2019, P-1093/2019, P-470/2019 (HR)
9. Općinski sud u Osijeku broj: P-641/2019, P-1305/2019, P-938/2019, P-590/2019 (HR)
10. Općinski sud u Đakovu broj: P-367/2019, P-360/2019 (HR)
11. Općinski sud u Đakovu, Stalna služba u Našicama broj: P-369/2019 (HR)
12. Općinski građanski sud u Zagrebu broj: P-745/2019 (HR)

Vedrana Švedl Blažeka*

SOME ISSUES RELATED TO THE PROCEDURE OF THE ACTION BY STAGES IN THE CASE LAW OF CROATIAN COURTS

Summary

The action by stages was introduced into the Croatian civil procedure law by the 2003 Law on Amendments to the Civil Procedure Act, with the aim of increasing the general quality and efficiency in providing legal protection and improving the general functioning of civil procedure. Courts do not keep records of the number of received actions by stages lawsuits but available case law indicates that difficulties do exist and thus the need for a serious approach to this issue. The aim of this paper is to point out the importance of understanding the legal institute of action by stages with an emphasis on its practical application. Participants in court proceedings who apply to the court by filing an action by stages must be aware of its legal effects at certain stages of civil proceedings. On the other hand, the court must also ensure the lawful application of this institute so as not to commit procedural violations that would jeopardize the litigants' legal position. In this regard, the analysis of this legal institute is necessary in order to remove practical doubts and ensure its legal function. Research results of this paper have confirmed that practical doubts should not be neglected and that there is room to consider a more efficient solution than the one in existence.

Keywords: action by stages, manifestation request, undetermined lawsuit, request, procedural powers, preliminary procedure

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Vedrana Švedl Blažeka, PhD Student at the Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek, Republic of Croatia. E-mail address: vedrana.svedl@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9452-5777>.